

ИНСОНИЙЛИК

САБОФИ

—7—

Юнус Ражабийнинг академиг бўлганини эшитганда кўнвонмаган одам бўлмаган, десам муболага бўлас. Аммо уни жуда яхши билган, энг яхин одамларнинг ўзлари ҳам кутилмаган иш бўлгандек, бир нафас ҳайронлика тушб «Вой тавба!», «Ана холос!» деганини ҳам рост! Лекин бунда заррача гарез йўқ эди. Бу —яхши маънодаги ҳайрат эди. Ҳатто менинг ўзим ҳам эшитганинида беихтиёр «Ана! Вонбў!» деб юборганим ёғон эмас!

Юнус Рахабийнинг ўзини ҳам, акаси Риксвони ҳам ёшлигидан таширдим. Булар катта поччам Нугонхон билан Назирхон деган қариндошнингга боғ кўшилди. Ўқтин-ўқтин сарватон сукунтни гумбузлаб отилган кўшиғига милиционнинг овози бузарди. Бунки ёшигинарда —акауя Алий билан Аскарларнинг мусаласи этилган шекили, меҳмонларнинг чугарчук отбоб кабобга тайёрларни киляпти, дейншади.

Шундай ёз кезларда Назирхон ана

кининг бўғиги бириси танбўр, бириси

кайтарган акага Риксвон билан

Юнусови акалар, бир ёқдан уласи Асад

кори билан дутуро гижиганлар кайтариб

поччам чиқиб, кўнгига тортадиган овқатга

унбади, у лишигучча машъишишарди.

Боглар ичада Назирхон —амакининг

богидек бояни кўрмаганман. У боғларни

ҳали-ҳали эсласам, жаннатни билмайман, у

аммо, жаннат ҳузурини тоттаганди бўла-

ман.

Богларниң бир томони олмазор, бир то-

мони шафтозизор, қаторма-қатор кетган

ишомлар, узумларнинг хилини энди қўя-

беринг. Эртапиши — чиллик-ю, дарой-

дан тортиб дасайин-ю, хуснинага кўшар

талаф, тоблини ётариб. Богини пойгас-

чакалав бўлиб ётган майманионлар!

Жондан бўлак ҳамма мева топиларди.

Бўлакни ўзлари ўқиб турганлар

текники ёки кишпол кўхакни соҳасидаги инсти-

тулардан бошқа шахардаги олий ўкув

юнусинида кўнгилни махсус

хонаси зимишаси тушадиган

даги. Агар студентда ишонаси махсус

ишимни ўзинида кўнгилни махсус

хонаси зимишаси тушадиган

даги. Агар студентда ишонаси махсус

хонаси зимишаси тушадиган

ИНСОНИЙЛИК САБОГИ

— 15 —

Хозир дам домла «Кўчкор урнштириш...» деб гапни учун чиқардию, ўтирганларинг юлардада бу нима деганингиз», «Кани гапкинг!», аломатин сезмагунча сукт саклаб тураберди.

Хабибий домланинг ҳозирги ҳолатини кўриб бир воея хотиралдан кечди:

Ёшлиардан иккитаси тўрта эзманинг сукбатига кириб қолиди. Урнидан турай деса, гапнинг кети кўрнишимиш. Ахри бирининг юраги ёргулуге бўлиб, беодоблик бўлса да ўрнидан турб ҷишиб кетибди. Иккитаси эса ўтиргерабиди. Оғайниси ундан узундан-узон, ҳаммани маълум гапларга қандай чираб ўтиргдин, деса:

— Мен уларнинг гапларини эшиганим йўк, кулоқ согланганда ўйлаб, ўзимнин қиласиган шиларини ўйлаб ўтиридан. Ухлаб қолмаслик учун унда-бунда бошимни ли-қилилатиб ҳақа, деб қўйдим холос, — деган экан.

Хабибий домла киши руҳиятини чуқур фахм етадиган одамлардан эди. Хозир ҳам «Кўчкор урнштириш» деган гапни актайдо тафсилотини айтсан эзмалик бўлмасмикан, деган андиши билан сукт сақлади. Аммо қишилар ҳечрасидан ҳайрат ва қанин гапларини аломатини сезгандан кейнингма кўчкор урнштириш ривоятини актуб беради.

Ривоят: Қадинги вактларда наурузи олам байрамида одамлар саилига чиқиб

[Давоми. Боши газетанин 3-саҳифасида].

— 16 —

ката-ката майдонларнинг бир томонидан дорзослик, бир ёғида кўчкор урнштириш, яна бир ёғида мушонлардада бўларди. Ана шундай наузвуз кунларининг биринча бир неча шоир мушонларда шеър ўнши учун келибди. Аммо шеър мушонларни жуда кам йигилиб, кўпчилик кўчкор урнштиришу, дар томоша қилишга кетибди. Буни кўрган шонрлардан бирни шерхларига:

— Бу ерга кам одам йигилибди, бу ерга никна қиласанлар, бизлар билан юринглар гулдорус қарсан кўчкор урнштиридан жойда бўлади, деганди, бошقا бир шоир шундаки дебди:

— Сенларга қарсан бўлса, бораберинглар, у ергагина кираси сенларнинг шөрингга эмас кўчкорларнинг урнштиришага чалиди. Бизлар шөрингизни ўнта бўлса ҳам ун тушишиб, ундан завъ оладиганларга ўйнишни. Урнштириш мактобдан ўрнини танид афзал, деган экан.

Хабибий домланинг ҳозирни шу ерга келтана, Юнусвой ака табриклиш учун арузда ёзган бир-инки газалини ўйниш қилидир, ўзини шоирман деб герданис юрганлардан бирни кириб қолди. Бундайларни Гафур Гуломининг жини ўтирганни, Тоҳикистоним, датто Москвамни... ўзимизни кўрмаган бўлсалар ҳам номмизни эшигнанда, китобларимизни ўйиб, ашуламизни эшигни маъкул бўлганидан, ана Гафур Гулом, ана Юнус Рахабий деган зўр композитор келлати деб ҳурмат қилинди:

— Халқимиз «Ташмагир ҳамиша ғамгин» деб бекор айтмаган, йигилиб туртта одамга кўнзин тушганди, «ана ўшапар ҳозир мени роса мактабаётандир, ҳавас билан мен ҳақимда гапираётандир»

— 17 —

Ҳикояни қайтадан эшигич, Гафур Гуломни «Кўзин сенга айтаман, келиним сен эшиг» дегандек. Юнусвой ака қараб:

— Ахир, Юнусвой ака, сиз кўлга чолгу, мен қалам олган вактларимизда на телевизор, на дурустги радио бор эди. Ҳозирги айнишларга ҳайронман, тўртта шеър, иккита музыка ёздили, дарров радио-телевизорга чишиб, ўзини ҳалиқа кўрсатиб, кўзкўз қипгиси, ном чиқаргиси келади. Кўчада кўрганларни «ана фалончи келияти» дейишинг интилади:

Гафур Гуломининг бу гаплари албатта, ҳозирларни киреб келган, азуда тўртта газал ёзил герданис юрган кишига ишора эди. Буни сиздан Юнусвой ака келган междунин хикоятадан кўткариш маъносиди:

— Беш юз грамм ўнинг тўрт юз тортигни!

— Эй олиб кетавермайсанми, жанжалашасдан!

— Акт ёзманан.

— Эй, амаки-е, қайси бирига акт ёза-

сиз?

— Ҳамма жойда шундок демоқчимисан!

— Ҳаммамиз ҳам фаршта эмасмиз!

— Ҳаммани ўзинги ўхшаш!

— Қайтадан тортидриб арзимаган нарса-га вакти олманд!

— Ундан юз грамм урса, арзимаган нарса деб кетаберсан, бундан 50 грамм урса, индамассан. Киммин ёнин оляп-излар! Бу муттаҳам сотувчига ҳаммамиз бойитишимиш керакми!

Бу гапни эшигтан сотувчи унга «Сен ўзинг кимсан! Кўлиндан келганини қилип Сенинда ўндан кириб юборараман», деб ҳақорат қила кетди:

— Манманлик унда қаердан пайдо бўлган! Нимага ишони деб қилини! Бизлардан ўтираб обтирган бойлигигам!

Ҳа, уларни унча-унчанга менсиналиган, тилини ўзин қилиб кўйиган бизларни ҳақарларини эмасми! — десам, ёнимда турганлардан бирни:

— Ҳойзодай, Ҳой-ҳой! Албатта, инсофада гап кўп! Ахир —

Дунёда обод қилидиган ҳам, барбод қилидиган ҳам инсон.

Инсонни одам қилидиган ҳам инсофада бекор айтилмаган!... дедига, эшигтанинда сиздан кийинча баш табтиб сукун сизлайди...

— 18 —

деб ўзича герданис маътоз, таъмада яшашдан ҳам оғир дард борми! Ундида одамларининг хәбии ижод ўнинг маътозда бўлиб, таъмда адо қиласди. Ташма ёмон дегандек. Ахирни қайтадан кўткариш маъносиди:

— Якнида магазинлардан бирига кириб инкунг юддиманнинг сиздан келишади:

— Беш юз грамм ўнинг тўрт юз тортигни!

— Эй олиб кетавермайсанми, жанжалашасдан!

— Акт ёзманан.

— Эй, амаки-е, қайси бирига акт ёза-

сиз?

— Ҳамма жойда шундок демоқчимисан!

— Ҳаммамиз ҳам фаршта эмасмиз!

— Ҳаммани ўзинги ўхшаш!

— Қайтадан тортидриб арзимаган нарса-га вакти олманд!

— Ундан юз грамм урса, арзимаган нарса деб кетаберсан, бундан 50 грамм урса, индамассан. Киммин ёнин оляп-излар!

— Бу муттаҳам сотувчига ҳаммамиз бойитишимиш керакми!

Бу гапни эшигтан сотувчи унга «Сен ўзинг кимсан! Кўлиндан келганини қилип Сенинда ўндан кириб юборараман», деб ҳақорат қила кетди:

— Ҳойзодай, Ҳой-ҳой! Албатта, инсофада гап кўп! Ахир —

Дунёда обод қилидиган ҳам, барбод қилидиган ҳам инсон.

Инсонни одам қилидиган ҳам инсофада бекор айтилмаган!... дедига, эшигтанинда сиздан кийинча баш табтиб сукун сизлайди...

— 19 —

— Бўлди акажон, жанжаллашманг, вактимиз олган, деб сотувчигини ўнни бўлди! Бунинг сабабини биласам, бу факатини менга ахшироқ молдан берсин, деб, ўша муттаҳам сотувчига бўлаётган хўшомад экан.

Мана сизга таъм!

Шундай деди-ю, аммо ўтирганлар бу гапни нега айтилди, дегандек ҳайрон бўлганларини сезиб:

— Мен бу гапни Юнусвой акамни агадемик бўлганларига чи кўнглидан севниб кетганидан айтилмади. Ахир ўз нафси, ўз шукрати, амали учун сотувчига ўхшашган нопок одамларни сиз олинижонбизиз.

Одамзодга амал-матлабат, шукрат, ўзи нимага керак! Эл чида обўр топши, ном чиқарши учунни! Қилиндан ишни ҳалиқа фойдаси тегмаси, минг ном чиқарма, ўнинг шукрати дарров, сўнади, ўлади. Юнус Рахабийларга ўзбаш ҳалиқа хизматни кўйил қилиб, ҳалоллик билан академик бўлиши... Эх-эх!... Бўни инсофада дедига, — деб, ўзбабий домла газални таъмнилайди:

— Ҳойзодай, Ҳой-ҳой! Албатта, инсофада гап кўп! Ахир —

Дунёда обод қилидиган ҳам, барбод қилидиган ҳам инсон.

Инсонни одам қилидиган ҳам инсофада бекор айтилмаган!... дедига, эшигтанинда сиздан кийинча баш табтиб сукун сизлайди...

Редактор Ш.О.УБАИДУЛЛАЕВ.

ТЕАТР

НАВОИ НОМЛИ ЎЗЕБ ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 23/II да Севги тумори.

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗЕБ ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 22/II да РЎЙХАТЛАРДА ўзи, 23/II да Кузининг биринчи куни.

МУҲАММАД НОМЛИ ЎЗЕБ ДАВЛАТ МУЗИКИЛARI TEATРИДА — 23/II да Тўйид олдин (томуша 16:00).

ЦИРК

ТОШКЕНД ДАВЛАТ ЦИРКИДА «АРАДАМ ҲАЙВОНЛАР ГРУППАСИ» АТTRACTIONINING ГАСТРОЛАР (19.30).

КИНО

22 ФЕВРАЛЬ

БАДИН ФИЛЬМЛАР:

«ҚАЕРДАДИР НИГЛАР ЗАРГАРДОК» — НИЧУС (тоқ соатларда, телефон 46-70-69). «МОСКА» (тоқ соатларда, телефон 33-05-01). «ВОЙС» (кунгут соатларда, телефон 91-14-61).

«БУТПАРАСТ СОҲИВЖАМОЛ» — ЧАЙНИ (куфт соатларда, телефон 77-06-20). «КОЗИСТОН» (тоқ соатларда, телефон 37-66-71). «ИГЛАДАР ҲАДДИ» — ВАТАН (куфт соатларда, телефон 17-19, 20, 45, телефон 90-36-21).

«ИЗТИРОД НИҶЭДИ» — ЎЗБЕКИСТОН ССР 25 ЙИЛНИГИ НОМЛИ (куфт соатларда, телефон 53-44-52). «Мир» (тоқ соатларда, телефон 91-08-08).

«ПАРВОЗДАТ ҲУММЕД» — ВАТАН (куфт соатларда, телефон 17-19, 20, 45, телефон 90-36-21).

«ИЗТИРОД НИҶЭДИ» — ЎЗБЕКИСТОН ССР 25 ЙИЛНИГИ НОМЛИ (куфт соатларда, телефон 53-65-87). «ОЧИҚ ҚАДЫР» — ИСКРА (куфт соатларда, телефон 39-14-59).

«КОРАЛЛОҚДАР» — К. ЕРМОГАНОВ НОМЛИ (куфт соатларда, телефон 24-22-66).

«МУДХИС САЕХАТ» — САНЪАТ САРОИ (ката зал, 18:20, 20:30, телефон 44-21-74).

лари саҳифаларда 16:20 Йигигод.

18:20 Йигигилар 18:50 Сузи бўйича ССР Чемпионати «Олимпийский» спорт комплексидан олиб кўрсатилиши. 19:20 «Камз» ҳалиқ ижоди телевизор-программаларини ҳалъаро таъмнандиган сизларни учун автоспорт бўйича. Йигигод.

18:30 Йигигилар 18:50 «Иккни ўртоқ хизматда». Бадин фильм. 11:15 Совет Армиси ва Ҳарбий-Денгиз Флоти кунига бағизланган хужжатли фильмларни ҳалъаро таъмнандиган сизларни учун автоспорт бўйича. Йигигилар 19:50 Болалар Ўйинчодари ҳалиқа илмий оммабод фильм. 20:00 Концерт. 20:30 «Тунгиз» ҳайрли бўлсан. 12:20 «Бингилмас ва афсонани». Шеърий композитор. 12:50 «Бизни ўзини ўзини ўзини». 13:20 «Бингилмас ва афсонани». Шеърий композитор. 13:50 Совет Армиси, биринчи залли. 12:20 «Бингилмас ва афсонани». Шеърий композитор. 14:00 «Киногуриларни ўзини ўзини». 14:20 «Бингилмас ва афсонани». Шеърий композитор. 14:30 «Бингилмас ва афсонани». Шеърий композитор. 14:45 «Бингилмас ва афсонани». Шеърий композитор. 15:00 «Бингилмас ва а